

ОСВІТНІЙ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСΤІР: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуто освітню систему Європейського Союзу після підписання її країнами, Болонської декларації. Описано позитивні зміни в освітній системі України після вступу до Європейського освітнього простору та вказано завдання, які Україна має вирішити в майбутньому. Європейський Союз надає можливість українським студентам отримати диплом європейського зразка, здобути освіту європейського рівня як в країнах Європи так і вдома, що покликано створити міцний зв'язок між Україною та ЄС.

Ключові слова: індекс освіти, Болонський процес, кредитно-модульна система, мобільність, «освіта дорослих».

У статье рассмотрено образовательную систему Европейского Союза после подписания ее странами, Болонской декларации. Описано положительные изменения в образовательной системе Украины после вступления в Европейское образовательное пространство и указано задачи, которые Украина должна решить в будущем. Европейский Союз предоставил возможность украинским студентам получить диплом европейского образца, получить образование европейского уровня как в странах Европы так и дома, что призвано создать крепкую связь между Украиной и ЕС.

Ключевые слова: индекс образования, Болонский процесс, кредитно-модульная система, мобильность, «образование взрослых».

The article considers the educational system of the European Union countries after the signing of the Bologna Declaration. It describes positive changes in the educational system of Ukraine after joining the European educational space, and emphasizes tasks that Ukraine should solve in the future. The European Union provided the opportunity for Ukrainian students to get a European standard diploma, to get education at European level as in Europe as in Ukraine, that need to create a strong bond between the EU and Ukraine.

Key words: index of education, Bologna process, credit-module system, mobility, «adult education».

Актуальність теми. Важливий критерій успішного піднесення країни є індекс розвитку людського потенціалу (далі ІРЛП). Однією з складових показників ІРЛП є індекс освіти, який складається з рівня грамотності дорослого населення та кількості учнів та студентів. За індексом освіти Україна в 2008 році посіла 29 місце з 176 країн [2].

Але кількісні показники, які дозволяють Україні входити в 30 кращих країн світу за рівнем освіти, не відображають якісних показників стану освіти нашої країни. Весь цвях у тому, аби підвищити не тільки кількість зайнятого в освітній процес населення, але й якість цього навчання і узгодити реальні потреби ринку праці із кількісно-якісним складом спеціалістів які випускають закладами вищої освіти.

Мета статті – висвітлити особливості європейської освіти.

Виклад основного матеріалу. Необхідність змін в освіті відчуває увесь світ. В Європейському союзі вирішували це питання так: 19 червня 1999 р. в

м. Болонья (Італія) 29 міністрів європейських країн проголосили про створення Європейського простору вищої освіти. Болонський процес в Україні офіційно розпочався 19 травня 2005 року з підписанням декларації на Бергенській конференції.

Першочергові цілі Європейського освітнього простору такі:

- 1) Прийняття системи єдиних наукових ступенів: магістр, доктор (звичайний і надзвичайний);
- 2) Створення двоступеневої системи вищої освіти (в противагу – трирівнева українська (бакалавр, спеціаліст, магістр));
- 3) Запровадження системи кредитів – нормативів кількості годин для вивчення окремого предмету спрощує перехід студента з одного навчального вищого закладу до іншого;
- 4) Міжнародна акредитацій на система – орган контролю за якістю освіти;
- 5) Доступність освіти протягом всього життя людини;

6) Участь студентства в освітньому процесі [5].

Після 2005 року коли Україна приєдналась до Болонської декларації, почались реформи і нововведення, які відповідають цілям європейської освіти, більша частина вузів запровадили кредитно-модульну систему освіти, також оцінки з «добре-відмінно» перевели в систему ECTS. ECTS – це Європейська система трансферу та акумуляції кредитів, яка орієнтована на студента системою опису освітніх програм (або учебних планів) шляхом кількісної оцінки їх компонентів у залікових балах (кредитах), Система кількісної оцінки компонентів освітніх програм (предметів, модулів, блоків) у кредитах базується на повному навчальному навантаженні студента, необхідному для осягнення декларованих цілей (знань, умінь, навичок) відповідного компоненту програми [11].

Але залишились ще відмінності між європейською і українською системами вищої освіти, від усунення яких залежить можливість покращення якості і ефективності української освіти.

За даними Департаменту статистики України, на кінець 2012 року близько 1 824 000 студентів навчалися у 334 закладах вищої освіти III-IV акредитації [4]. У порівняння: в Італії на 60 мільйонів населення припадає всього 65 університетів, у Франції на 63 мільйони – 41 [3].

Зокрема, необхідно орієнтуватись на державному рівні на якісні показники, а не на кількісні, пильніше відбирати викладацький склад, контролювати успішність вищого навчального закладу за кількістю випускників, які працюють за професією, задоволені відповідністю рівня здобутих знань задачам, які виникають на робочому місці.

Вищі навчальні заклади в Україні сьогодні забезпечують чотири рівні підготовки фахівців із вищою освітою: заклади I-II рівнів акредитації готують молодших спеціалістів і бакалаврів, у закладах III-IV рівнів акредитації готують бакалаврів, спеціалістів і магістрів [1].

За кордоном прийнята двоступенева система вищої освіти. Університети готують бакалаврів (3-4 роки навчання) і магістрів (ще 1,5-2 роки). Диплом бакалавра свідчить про повну вищу освіту. Хто бажає продовжити навчання, стає спершу магістром, а потім може отримати науковий ступінь доктора.

Одним із бажаних результатів підписання Болонської декларації та функціонування Європейського простору вищої освіти є підвищення мобільності викладачів та студентів, таким чином, людина може здобути за 4-5 років навчання ширший досвід, охопити різноманітні підходи до викладу матеріалу та збільшити свій капітал знань і навичок [7].

Українські студенти теж мають змогу вступити на магістратуру до іншого вищого навчального закладу та не лише українського, завдяки Болонському процесу, який залучає в ЄС більшу кількість студентів з інших регіонів світу. Здійснюється це через освітні програми обміну студентами, такі як Сократ (Socrates), ТЕМПУС, «Erasmus Mundus» дозволяють отримати ступінь магістра в європейських країнах, а

також заохочують європейських студентів та науковців на навчання в країнах третього світу. Таким чином, ЄС досягає двох цілей: а) готує учасників цих програм до життя в глобальному суспільстві; б) створює рівні можливості для вмотивованих і здатних навчатись молодих людей самореалізуватись та приносити користь суспільству [9].

Щодо працевлаштування випускників – орієнтація європейської освіти на практичне використання знань і навичок в професійній діяльності, затребуваність європейським ринком праці не може бути не привабливим для українського студента, який втомився перекваліфіковуватись, адже в Україні вже стало нормою життя коли фахівці після 5-6 років навчання кладуть свій диплом на полицю і шукають собі заробіток у тих сферах, де й не планували працювати.

Однією з причин того що український диплом не визнається в ЄС є низька дієвість набутих студентами знань. В ЄС студент після закінчення навчання може відразу зайняти робоче місце і включитись у роботу. Гарантію такої готовності і відповідності знань і умінь надає університет, і запорукою цього є його імідж [1].

Значною мірою зміст європейських студій при підготовці й перепідготовці українських фахівців визначатиметься завданням, що пов’язані з інтеграцією до Європейського союзу. На нашу думку, необхідно створити спеціальності з підготовки фахівців з європеснавства, які б вивчали особливості культури, економіки, правової системи, політики та історії країн ЄС та зв’язки їх з певними аспектами України.

Важливим принципом сучасної освіти, є принцип безперервності. Цей принцип викристалізувався останніми десятиліттями через таку тенденцію: швидка зміна економічних умов вимагає здатності людини пристосуватись до нової ситуації, перекваліфікувавшись, зайнятись іншою діяльністю, розширювати сфери свого впливу та стрімким інноваційно-технічним розвитком. Тому актуальним стало навчання протягом всього людського життя, аби особа як спеціаліст освоювала нові технології, принципи роботи, прилади, також розвивала своє мислення разом із глобалізаційними процесами та інформаційною технологією, аби не втрачала своєї цінності як спеціаліст в постійно формуючих умовах ринку праці [8].

Доцільно звернути увагу на поняття «освіта дорослих» є розгляд її як будь-якої освітньої діяльності дорослої людини незалежно від змісту, професійної спрямованості, термінів і форм навчання, ступеня інституціалізації. Единим критерієм є вік людини.

Більшість європейських країн проводять тижні освіти дорослих, які спрямовані на розвиток форм навчання дорослих, пропонуються ідеї безперервної освіти, безперервного саморозвитку людини впродовж всього життя [8].

Нині концепція неперервної освіти, на відміну від традиційної освітньої парадигми, не визнає остаточної завершеності в розвитку особистості; це стосується як професійного, так і особистісного потенціалу

людини. Актуального значення набуває проблематика порівняльного аналізу процесу розвитку неперервної освіти взагалі та освіти дорослих зокрема.

Реалізація цього завдання потребує чіткого визначення теоретико-методологічних засад дослідження тенденцій розвитку освіти дорослих у країнах Західної та Східної Європи, концептуальних підходів до аналізу розвитку національних систем зазначених держав, нормативного забезпечення освітніх систем у цих країнах у другій половині ХХ століття.

Серед причин відставання освіти дорослих України від практики технологічно розвинених країн можна виділити такі:

- оцінювання потенційних можливостей освіти дорослих;
- недостатності наукового обґрунтування освітньої політики в цілому;
- зосередження уваги на проблемах дитячо-юнацької освіти;
- відсутності необхідної нормативно-правової бази;
- недостатнього дослідження зарубіжного досвіду в цій галузі;
- замалої кількості рекомендаційних документів міжнародних організацій [6].

З часу створення Європейського Союзу освіта дорослих як складова освіти впродовж життя стає найвагомішим важелем впливу на життя суспільства, і

вона сама зазнає також глибокого реформування. Глобальними тенденціями розвитку європейського освітнього простору стають прагнення до демократичної системи освіти, тобто доступність освіти для всього населення; зростання ринку освітніх послуг; розширення мережі освіти дорослих та зміна соціального статусу людей, котрі отримують освіту; пріоритетність фінансування освітніх програм для дорослих; постійне оновлення освітніх програм; підвищений інтерес до особливостей розкриття здібностей дорослих учнів.

Модернізація європейської освіти нерозривно пов'язана з розвитком усього суспільства, характерними рисами якого на сучасному етапі є оновлення структури та змісту освіти дорослих, послідовного впровадження інноваційних технологій навчання [10].

В Україні вже створені інститути «третього віку», але на жаль, афективної системи навчання і перекваліфікації людей від 40 до 60 років не існує.

Таким чином, Україна яка має цілі спорідненні з Європейським Союзом – створити суспільство, де кожна особистість може реалізувати себе, суспільство загального добробуту і соціальної справедливості, а засоби і заходи ще відточус і вдосконалює, має всі перспективи досягти їх, бути рівноцінною партнеркою в справах з країнами ЄС і гідна сучасна і якісна освіта зіграє тут свою визначальну роль.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болонський процес в Україні: перспективи та проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : //http://www.loippo.lg.ua/reforma_bolon_dekl.htm.
2. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://uk.wikipedia.org/wiki/Індекс_освіти.
3. В Україні на 800 вузов більше, чим во Франции [Электронный ресурс]. – Режим доступа : // http://society.lb.ua/education/2011/06/11/100814_u_ukraine_na_800_vuzov_bolshem_.htm.
4. Департамент статистики [Электронный ресурс]. – Режим доступу : //http://ukrstat.gov.ua/.
5. Кафарський В. Україна-ЄС: нові перспективи націотворення / В. Кафарський. // Політичний менеджмент. – 2005. – № 3. – С. 3.
6. Лещенко І. Освіта дорослих як феномен неперервної освіти (міжнародні тенденції) [Електронний ресурс] / І. Лещенко. – Режим доступу : // http://gisap.eu/ru/node/1380.
7. Прохоров А. Європейський вибір та національні інтереси України / А. Прохоров // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2004. – № 3. – С. 73.
8. Сандецька О. Міжнародна освіта дорослих [Електронний ресурс] / О. Сандецька. – Режим доступу : //http://iconf.univer.ck.ua/attachments/article/25/od-2012-s-105.pdf.
9. Світова та європейська інтеграція : [навчальний посібник]. – Миколаїв : Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 340 с.
10. Сергеєва О. Основні тенденції освіти дорослих в освітній політиці Європейського союзу [Електронний ресурс] / О. Сергеєва. – Режим доступу : //http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/npo/2012_3-4/Sergeeva.pdf.
11. Чуйко Г. Болонський процес українською / Г. Чуйко, Н. Чуйко // Сучасна освіта. – 11 (53).